

će određeni broj članaka domaćih autora, koji nisu uključeni u ovo izdanje, biti objavljeni u narednom izdanju. U svakom pojedinom članku autori navode izvore i korijene riječi, bilo da se radi o hebrejskom, grčkom ili latinskom jeziku, te se posebno citiraju biblijske knjige, poglavlja i reci gdje se o pojedinim pojmovima više može pročitati, čime se potvrđuje povezanost i utemeljenost sadržaja Leksikona na Bibliji, dok ujedno Leksikon postaje pomagalo pri razumijevanju biblijskih tekstova. Osim rada oko uređivanja, teološkog, pa i kulturno-historijskog tumačenja pojedinih pojmova, pojedini autori unosili su plodove svog višegodišnjeg izučavanja i bavljenja pojedinim temama. Izdavaču je bilo važno

ukazati da je ovaj Leksikon, kao i „svako ljudsko djelo nesavršeno“, te je posebno istaknuo veliku zahvalnost autorima, prevoditeljima i ostalim suradnicima, koji su nakon višegodišnjeg rada uložili napore da Leksikon predstavlja svestrano djelo. Navođenjem pojedinih suradnika na radu Leksikona kod svakog članka željelo se naglasiti i pojedinačni i timski rad. Zato, kada budemo listali Leksikon evanđeoskog kršćanstva, nemojmo zaboraviti veliki trud uložen u nj i ogromnu strpljivost zahvaljujući kojima je ugledao svjetlo dana. Ovdje priča o Leksikonu evanđeoskog kršćanstva ne završava, nego tek počinje - sa širenjem temeljnih informacija i vrijednosti evanđeoskog kršćanstva u Hrvatskoj i svijetu.

Robert Bogešić

Jacques ELLUL

Islam i Judeokršćanstvo

Antibarbarus, Zagreb, 2007, 83 str.

Prije svega nekoliko mjeseci u izdanju Antibarbarusa izašla je knjiga Jacquesa Ellula *Islam i Judeokršćanstvo*. U odličnom prijevodu Marka Gregorića koji je benediktinskom marljivošću, između ostalog, preveo one dijelove koji se tiču i Ellulove bibliografije, knjiga ima i lucidni predgovor poznatog - iako danas navodno probušovskog stručnjaka za islam Alaina Besancona - te znanstveno biografski uvod Ellulove kćeri Dominique.

Na teritoriju biopolitičkog eksperimenta zvanog Jugoslavija Ellul je potpuno nepoznat autor. Ovo je tek prva njegova knjiga prevedena i tiskana ne samo u Hrvatskoj nego i u cijeloj regiji, kako se to

danas voli politički korektno reći. Jacques Ellul ubraja se među one autore koji bivaju otkriveni i recipirani tek postuhmno. Utjecajan i prevođen u Americi Ellul (pogotovo njegovi teološki tekstovi) odbija odlazak u Pariz koji mu je previše monden, snobovski i sterilan te ostaje u Bordeauxu. Osim sociologije, povijesti i prava on predaje i teologiju. Budući da je Francuz - no ne katolik, nego, što je manje poznato, reformirani kršćanin to jest hugenot - njegov je utjecaj puno veći u zemljama gdje dominira protestantizam. Danas Ellula navode i pozivaju se na njega i na njegove radove mnogi ekolozi i antiglobalisti, pa čak i neki anarhofeministi. Ako danas u Francuskoj

pitate za Alaina Badioua, malo će ljudi biti upoznato s njegovim radom, no o Ellulu - koji se ubraja u prvi ešalon francuskih intelektualaca - svi govore s poštovanjem i uvažavanjem kakvo ovaj svestrani pisac, aktivist, pravедnik među narodima i zasluđuje.

Donoseći iscrpnu Ellulovu bibliografiju urednik teksta nam ukazuje na ogromni Francuzov opus od preko pedesetak djela prevedenih na desetak jezika, od kojih je svakako najpoznatija - ako ne i najutjecajnija, bar što se tiče teologije - ona pod nazivom *Subverzija kršćanstva*. Da se razumijemo, Ellul je bartovac, ali ne i čemerni bartijaner. To znači da je svoju teološku misao konstruirao pod utjecajem reformiranog teologa Karla Bartha, ali nikad nije postao fanatična bartijanerska kamikaza koja idolopoklonski obožava svojeg gurua, a takvih danas imamo pregršt na Princetону, dosadnijih i anemičnijih od svog učitelja. Ellulov bartijanski refleks je odmjeren, maštovit i kreativan jer Francuz tematizira etičke probleme u kojima prvotno promišlja problem čovjekove slobode, a nakon toga razvoj moderne tehnologije te njen utjecaj na društvo i pojedinca. Dakako da multidisciplinarnost njegova pristupa zadanim temama zahtijeva elokvenciju i lucidni, ali prohodni stil - Ellul je dorastao istraživačkim i spisateljskim izazovima koje pred njega stavljaju ovako zahtjevne teme. Za razliku od *Subverzije kršćanstva* u kojoj vrlo općenito problematizira utjecaj islama na kršćanstvo, u Islamu i Judeo-kršćanstvu situacija je potpuno drugačija. Vrlo jasno i konkretno bavi se naznačenom temom. Navedeni tekst nikad nije trebao izaći kao knjiga: to su bile njegove bilješke preostale nakon njegove smrti, a objavili su ih njegova žena i sin. Objavljen kod uglednog francuskog izdavača tekst je napravio pravu malu paniku među pariškim inte-

lektualcima salonskog tipa tradicionalno naklonjenima islamu, to jest prema onome što oni misle da bi islam trebao biti.

Jednostavno rečeno, taj mali tekst od pedesetak kartica (plus Ellulov dodatak knjizi koju je izraelska teoretičarka Bat Ye'or 1983. objavila u Americi pod nazivom *Židovi i kršćani pod islamom*) polemički je i proročki spis nastao nakon dugogodišnjeg istraživanja i, čini se, trenutnog nadahnuća. Ne želim ovdje prepričavati sadržaj knjige jer se može pročitati u jednom dahu, ali želim naglasiti Ellulovu proročku dekonstrukciju islama, i to drugačiju od one koju je napravio 2007. ingeniozni Gil Anidjar u svom remek-djelu *Židov, Arap*. Zanimljivo je primijetiti da knjiga nastala 1991. zapravo anticipira onu najgoru, najtamniju i najsiroviju sliku islama kakvu danas globalno prezentira CNN.

Ellul nije ni glupan ni fundamentalist koji želi vrijeđati, omalovažavati ili ismijavati islam s nekim izmaštanim povijesnim argumentima. Njegova je nakana dovesti u pitanje općeprihvaćeni diskurs o tome kako smo mi svi Abrahamovi sinovi, kako smo svi monoteisti i pripadnici religija Knjige. Ellul svojim obrušavanjem na takav trostruki konformizam želi spriječiti nastajanje multikulturalnog bastarda zvanog krislamizam. Krislamizam bi bio politički korektan i pripitomljeni intelektualni sinkretizam akademsko-buržujskog habitusa koji bi kapitalistički režimi istine i moći željeli globalno eksploatirati. Prema njegovu mišljenju te tri teze konformizma, koje su se neopravdano udomaćile u javnom diskursu, izvor su velikih neslaganja i nerazumijevanja, pa čak i zala kojima ćemo i mi danas svjedočiti.

Potpuno oprečnu filozofsku tezu zastupat će Jean Baudrillard koji će cinično ustvrditi kako se prvi zaljevski rat uopće nije dogodio, nego su ga Amerikanci simu-

lirali i time uprizorili prvi postmoderni rat. Budući da je taj rat bio tehnički gotovo savršeno izrežiran, bilo ga je moguće gledati preko Interneta iz svoje sobe sa šalicom toplog kakaoa. "Spektaklu terora prethodio je teror spektakla", reći će na jednom drugom mjestu Baudrillard. Nismo potpuno sigurni kako bi se s ovakvim tvrdnjama svog zemljaka složio Ellul.

Ovdje ne želimo nagađati sadržaj moguće polemike, ali smo nakon čitanja *Islama i judeokršćanstva* sigurni u jedno, a to je i podtekst cijele knjige. U pitanju je europocentrični konformizam koji stoji na tri stupa, kao neka starinska stolica na tri klimave noge. Vrlo jasno, laserski precizno, sustavno i lucidno Ellul obrazlaže svoju tezu kako nije baš točno da smo svi Abrahamova i Sarina djeca. Nadalje Francuz dovodi u pitanje kolokvijalnost razumijevanja abrahamskog monoteizma koji je puno kompleksniji nego što se čini i zaključuje da je ispovijedanje Božje jednosti (tewhid) u islamu potpuno drugačije od one judeokršćanske.

Nadalje Ellul radikalno dovodi u pitanje uvriježeno i stereotipno mišljenje kako je islam tolerantan prema pripadnicima

religija koji imaju objavljenu Knjigu. Važni dodatak Ellulova teksta u hrvatskom izdanju jest pogovor Ye'orinoj knjizi o instituciji dhimmija u islamu. Dhimmijima, pripadnicima objavljenih religija koji imaju Knjigu, jamči se ipso facto pravo na ispovijedanje vlastite vjere pod islamskim vladarima, a oni zauzvrat plaćaju porez. Ellul takvu instituciju oporezovane tolerancije i suživota dovodi u pitanje.

Svakako da se iz Francuzova teksta može iščitati proizraelski stav koji nije primordijalno politički, nego prije svega teološki. Pristranost vjernika i kršćanina koji poziva na molitvu za opstanak židovske države Ellul tumači kao list i trsku na vjetru jer zna da u ratu suprotstavljenih propagandi i terora pristajanje uz jednu ili drugu stranu može biti zlouporabljeno na nezamisliv način. Čak i u ovoj maloj knjižici Ellulove argumente ne možemo i ne smijemo zanemariti i zaobići. Oni su i te kako suvisli, koherentni i vrlo jasno artikulirani. Tek će znatizeljni pojedinci potražiti druge tekstove koje je taj autor napisao i objavio dok se mi nadamo da ovo nije jedini tekst koji će biti preveden na hrvatski.

Boris Gunjević

Philip YANCEY

Isus kakvog nisam poznavao

Prometej, Zagreb, 2007, 283 str.

Philip Yancey je za mnoge, a i ja bih se svrstao među njih, danas najveći evanđeoski kršćanski pisac. Za Billyja Grahama on je najbolji propovjednik današnjice. Novinar, urednik i kolumnist *Christianity Today*, jednog od najutjecajnijih kršćanskih

evanđeoskih časopisa u SAD, diplomirao je komunikologiju i književnost, a njegovih jedanaest knjiga nagrađeno je s Gold Medalion Award, od kojih su neke proglašene kršćanskim knjigama godine. Komentari o njemu i njegovim knjigama na Amazonu